UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annales Ecclesiastici

Incipiens ab exordio Imperij Arcadij & Honorij Augustorum, Anno Domini CCC. XCV. perueniens vsque ad CCCC. XL. continet annos XLV. ita dispositus, vt commodè sextus tomus à S. Leone Magno Pontifice Maximo inchoetur

Baronio, Cesare

Coloniæ Agrippinæ, 1624

Iesv Christi Annus 426. Caelestini Pap. Annus 3. Theodosii 19. Valentin. 2. Impp.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14566

Visual Library

obitus ſui præmiſiſſe ac prædixiſſe affirmet. Atque de Attico hactenus. Contigit autem poſt eius mortem ſedem Conſtantinopolitanam vacaſſe vſq; ad annum ſequentem. Agemus ſuo tempore de eo, qui in locum ipſius ſubſtitutus eſt Siſinnius pridie Kal. Martij.

XXIII. Hoc eodem anno Theodoſius Imper. adiecit animum, vt gymnaſium litterarium Conſtantinopoli in meliorem formam reſtitueret: vetuitque in primis, neminem publice docere, aliove in loco ſcholas litterarias aperire, quam qui probati eſſent, & ad hoc ipſum munus delecti, eoſdemque in Capitolij auditoriis profiteri debere. Locus iſte inſtar veteris Romæ à Conſtantino Conſtantinopoli erectus fuit, & Capitolij nomine (vt ſuo loco dictum eſt) inſignitus, rei litterariæ exercendæ adſcriptus. Porro profitentium numerum edita ſanctione ita voluit definitum a: *Habeat* (inquit) *auditorium ſpecialiter noſtrum, in his primum, quos Romana eloquentia doctrina commendat, Oratores quidem tres numero, decem vero Grammaticos. In his etiam qui facundia Græcitatis pollere noſcuntur, quinque numero ſint Sophiſtæ, & Grammatici æque decem. Et quoniam non his artibus tantum adoleſcentiam generoſam optamus inſtitui, profundioris quoque ſcientia atque doctrinæ memoratis magiſtris ſociamus auctores. Vnum igitur adiungi cæteris volumus, qui philoſophiæ arcana rimetur, duos quoque qui Iuris ac legum formulas pandant. Ita vt vnicuique loca ſpecialiter deputata aſſignari faciat tua ſublimitas, ne diſcipuli ſibi inuicem poſſint obſtrepere,* &c. hæc quidem hoc anno, tertio Kalendas Martij. Idus vero eiuſdem menſis alia rurſum edita ſanctione b, eos, qui diutius in eadem functione meruiſſent, Comitiuæ ordinis primi dignitate idem Imperator honeſtare voluit, hos ſcilicet, Græcorum Grammaticorum Helladium & Syrianum, Latinorum Theophilum, Sophiſtarum Martinum & Maximum, Iuriſperitorum Leontium: eodem quoque honore cæteros exornandos fore, cum viginti duorum annorum curſum docendo compleſſent. hæc quidem hoc anno laudabiliter Theodoſius editis ſanctionibus ſtatuit.

a l. 3. de ſtud. lib. C. Theod.

QVID THEOD. DE PROFESSORIBVS LITTERARVM.

b l. 2. de profeſſ. C. Theod.

IESV CHRISTI
Annus 426.

CÆLESTINI PAP. Annus 3. THEODOSII 19. VALENTIN. 2. IMPP.

I. NOVO Conſulatu eorumdem Imperatorum, Theodoſij duodecimo, & Valentiniani ſecundo, nouus incipit annus; quo nouus Epiſcopus Conſtantinopolitanam ſedem Siſinnius ſuſcepit adminiſtrandam; de cuius electione ita Socrates c: *Poſt mortem Attici de Epiſcopo eligendo vehementer certatum eſt, dum alij alium in eo honoris gradu collocare laborarent. Nam Philippum presbyterum nonnulli, alij Proclum, qui etiam presbyter fuit, cupiebant: ſed populus vniuerſus communi conſenſu Siſinnium deſignari deſiderabat: qui quidem presbyter quoque fuit, non tamen in vlla Eccleſia intra vrbem Conſtantinopolim ordinatus, ſed in Elæa, ſuburbio eiuſdem ciuitatis, quod è regione illius ſitum eſt (in quo quidem loco dies feſtus Aſcenſionis Saluatoris ab vniuerſo populo Conſtantinopolitano celebrari ſolet) ſacerdotij dignitatem ſortitus. Omnes laici deſiderio illius ad Epiſcopatus honorem efferendi tenebantur: tum quod ob ſingularem pietatem percelebris fuit: tum potiſſimum quod pauperes, ſupra quam eius facultates ferebant, fouere, ſuſtentareque laborauit. Itaque laicorum ſtudium tulit ſuperiores; Siſinniuſque ordinatus eſt pridie Kalendas Martias, Theodoſio XII. & Valentiniano Minore Auguſto ſecundum Conſſ.* hæc Socrates. Commendat pariter Siſinnium Marcellinus, eumque virum ſanctæ ſimplicitatis & ſimplicis prædicat ſanctitatis, quem hoc ipſo anno creatum dicit. Sed quod præ cæteris æſtimandum eſt, eumdem Siſinnium ſummis laudibus ornat Cæleſtinus Romanus Pontifex in Epiſtola ad Neſtorium, de qua ſuo loco dicendum.

c Socrat. l. 7. cap. 26.

SISINNIVS EPISCOP. CONSTANTINOP. ELIGITVR.

II. De Philippo autem competitore, qui repulſus eſt, ab eo Hiſtoriam Chriſtianam eſſe ſcriptam, tradit verbis iſtis Socrates d: *Poſtea Philippus presbyter, quoniam Siſinnium ſibi prælatum videbat, illius ordinationem grauiter perſtrinxit in opere ab ipſo edito, quod Hiſtoriam Chriſtianam inſcripſit: qui dum & Siſinnio, qui Epiſcopus ordinatus erat, & Epiſcopis, qui eum ordinauerant, & laicis vel maxime obtrectare ſtudet, ea dicit, quæ mihi (quoniam illum, qui tam inconſiderate eiuſmodi verba litteris prodere auſus eſt, admodum improbo) ſcriptis mandare non eſt animus. De illo ipſo tamen non erit, mea quidem ſententia, alienum pauca hoc loco diſſerere. Philippus Sydæ ortus fuit: hæc quidem eſt ciuitas Pamphiliæ, in qua etiam Theophilus ſophiſta natus dicitur, cui Philippus ſe cognatum eſſe gloriatus eſt. Hic Philippus cum eſſet diaconus, Ioannis Epiſcopi conſuetudine, qua multum vſus eſt, impulſus, in ſtudiis litterarum permultum operis & laboris collocauit, multoſque & varios cuiuſque generis libros in vnum collegit, atque Aſiaticum dicendi genus ſtudioſe imitatus, multa conſcripſit. Et quo Iuliani Imperatoris libros refelleret, opus etiam, quod Hiſtoriam Chriſtianam inſcribebat, compoſuit, inque triginta ſex libros diſtribuit: ſinguli libri tomos complures continent, adeo vt omnes ſimul prope mille numero ſint: argumentum etiam cuiuſque tomi ipſum tomum ferè exæquat.*

d Socr. l. 7. c. 26. 27.

DE PHILIPPO ET EIVS HISTORIA.

III. *Hoc opus non Hiſtoriam Eccleſiaſticam, ſed Chriſtianam inſcripſit: multaſq; & varias in eo congeſſit materias, eo quidem conſilio, vt ſe doctrina philoſophorum non expertem fuiſſe declararet. quapropter præceptiones grammaticas, aſtronomicas, arithmeticas, & muſicas crebro citat: quinetiam inſulas, montes, & alias res non magni momenti deſcribit: vnde opus inflatum & plenum inanis oſtentationis factum eſt. Quare ſi quid ego iudico, neq; indoctis, neq; doctis prodeſſe poterit. Quippe indocti inſolentem illam & nimio artificio elaboratam dicendi rationem, quæ in eo eſt, animaduertere nequeunt: docti autem crebram eorumdem verborum repetitionem, quæ in illo vſurpatur, condemnabunt. Cæterum quiſque de libris illis pro arbitratu ſuo iudicium faciat: ordinem vero temporum, quibus res gerebantur, ab eo confuſum eſſe, audeo quidem affirmare: nam temporibus Theodoſij commemoratis, ad tempora Athanaſij Epiſcopi recurrit: quod quidem ab illo ſæpiſſime factum eſt. Sed de Philippo ſatis.* hucuſque Socrates: in cuius ſententiam de hiſtoria eruditos omnes abiiſſe, inde certum deducimus argumentum, quod Photius in Bibliotheca ſic de ea: *Hiſtoria Chriſtiana Philippi Sydita potius diſceptatio, quam hiſtoria eſt. Vixit tempore Procli & Siſinnij Epiſcoporum Conſtantinopolitanorum. Incipit ab illo. In principio creauit Deus,* &c. longe diuerſus ab hoc fuit Philippus ille Amphipolites hiſtoricus, qui ſcripſit Rhodiacos libros obſcœnos, cuius meminit Suidas.

PHILIPPI SYDITÆ HISTORIA QVALIS.

VI. Accidit autem inter hæc, vt cum vacaret ſedes Cyzicena, Siſinnius Epiſcopus Conſtantinopolitanus eidem præfecerit Proclum presbyterum Conſtantinopolitanum, Cyziceni vero Dalmatium monachum, qui & eam tenuit: cur autem non potius Proclus eam obtinuerit, hanc Socrates e rationem affert: *Hoc* (inquit) *à Cyzicenis factum eſt, neglecta illa lege quæ iubet, ne quis Epiſcopus deſignetur abſque ſententia & auctoritate Epiſcopi Conſtantinopolis. Legem autem propterea neglexerunt, quod Attico ſoli (vt illi putabant) nominatim auctoritatem illam conceſſerit. Proinde Proclus cum ſuæ ipſius Eccleſiæ adminiſtrationem non obiret, in Eccleſiis Conſtantinopolis manſit, in quibus docendo permagnam laudem adeptus eſt.* hæc Socrates. Vides igitur, neque in ipſo Helleſponto ius aliquod ex aliqua Synodo œcumenica vendicaſſe ſibi Epiſcopos Conſtantinopolitanos, ſed Attico id tantum fuiſſe conceſſum, neſcio cuius legis auctoritate.

PROCLVS FRVSTRA ORDINATVS EPIS. CYZICENVS.

e Socr. lib. 7. cap. 28.

V. Iidem Conſulibus, Theodoſius Imp. Dei auxilium aduerſus barbaros atque rebellantes tyrannos expertus, ſicut anno ſuperiori, ita & præſenti inceſſabili ſtudio ſe erga Deū pro gratiarum actione pium exhibens, rurſum noua edita ſanctione, ſi quod veſtigium eſſet idololatriæ, penitus abolendum curauit, cum ita ſtatuit f:

f l. vlt. de Pagan. C. Theod.

LEX THEODOSII ADVERSVS IDOLOLATRAS.

Omnibus ſceleratæ mentis Paganæ exſecrandis hoſtiarum immolationibus, damnandiſq; ſacrificiis, cæteriſque antiquarum ſanctionum auctoritate prohibitis, interdicimus; cunctaque eorum fana, templa, delubra, ſi qua etiam nunc reſtant integra, præcepto magiſtratuum deſtrui, collocatione que venerandæ Chriſtianæ religionis ſigni expiari præcipimus. Scientibus vniuerſis, ſi quem huic legi apud competentem Iudicem idoneis probationibus illuſiſſe conſtiterit, etiam morte eſſe multandum. Dat. XVIII. Kalend. Decemb. CP. Theodoſio XII. & Valentin. II. * Conſſ. Penes Phœnices namque etiam tempore patris eius Arcadij Imp. inualuiſſe

* IIII.

idololatras, iam ſuperius ex litteris S. Ioannis Chryſoſtomi demonſtratum eſt. Iam vero ad res Occidentalis Eccleſiæ tranſeamus.

VI. S. AVGVSTINVS COADIVTOREM SIBI ERADIVM DELIGIT.

Huius quoque anni Conſulibus conſignata habentur Acta Eccleſiaſtica à Notariis Eccleſiæ publicè excepta de re geſta per S. Auguſtinum Hipponenſem Epiſcopum, cum allegit ſibi coadiutorem in Epiſcopali functione Eradium presbyterum, quem optauit etiam ſibi, poſtquam contingeret ex hac vita migrare, in eamdem ſedem Epiſcopalem ſucceſſorem: cuius quidem rei recens præceſſiſſet exemplum de Seuero Epiſcopo Mileuitano, qui ſibi viuens ſucceſſorem delegit Epiſcopum, prout eadem ipſa Acta declarant, quæ hic ad verbum ob multarum rerum cognitionem inſerenda putauimus, ſic enim ſe habent a:

a Aug. epiſt. 110.

VII. * Marciano. * Regiorum. ACTA DE ERADII IN COADIVTOREM ELECTIONE.

*Glorioſiſſimo Theodoſio duodecies & Valentiniano Auguſto iterum Conſule ſexto Kalendas Octobris, cum Auguſtinus Epiſcopus vna cum Religiano & Martiniano * coepiſcopis ſuis conſediſſet in Eccleſia pacis Hipponenſium Regiorum *, præſentibus Saturnino, Leporio, Barnaba, Fortunatiano, Ruſtico, Lazaro, & Eradio presbyteris, aſtante clero & frequenti populo, Auguſtinus Epiſcopus dixit: Quod heſterno die promiſi charitati veſtræ, propter quod vos volui frequentius conuenire, & video frequentius conueniſſe, mora omni poſtpoſita, hoc agendum eſt. Si enim aliud velim loqui, in illud ſuſpenſi, minus auditis.*

VIII.

Omnes in hac vita mortales ſumus, & dies huius vitæ vltimus omni homini eſt ſemper incertus: verumtamen in infantia ſperatur pueritia, & in pueritia ſperatur adoleſcentia, & in adoleſcentia ſperatur iuuentus, & in iuuentute ſperatur grauitas, & in grauitate ſperatur ſenectus: vtrum contingat, incertum eſt, eſt tamen quod ſperetur. ſenectus autem aliam ætatem, quam ſperet, non habet: incertum eſt enim, ipſa ſenectus quamdiu ſit homini; illud tamen certum eſt, nullam remanere ætatem, quæ poſſit ſuccedere ſenectuti. Quia voluit Deus, ad iſtam ciuitatem cum vigore ætatis adueni: & tamen iuuenis fui, & ſenui. Scio poſt obitus Epiſcoporum per ambitioſos atque contentioſos ſolere Eccleſias perturbari; & quod ſæpe expertus ſum & dolui, debeo quantum ad me attinet, ne contingat huic proſpicere ciuitati. Sicut nouit charitas veſtra, in Mileuitana Eccleſia modo fui: petierant enim me fratres, & maxime ſerui Dei, qui ibi ſunt, vt venirem; quia poſt obitum beatæ memoriæ fratris & coepiſcopi mei Seueri nonnulla ibi perturbari populi timebatur. Veni: & quomodo voluit Dominus, adiuuit nos pro ſua miſericordia, vt cum pace Epiſcopum acciperent, quem viuus deſignauerat Epiſcopus eorum. Hoc enim cum cognouiſſet, voluntatem præcedentis & decedentis Epiſcopi ſui libenter amplexi ſunt. Minus tamen aliquid factum erat, vnde nonnulli contriſtabantur: quia frater Seuerus credidit poſſe ſufficere, vt ſucceſſorem ſuum apud clericos deſignaret; ad populum inde non eſt locutus, & erat inde aliquorum nonnulla triſtitia. Quid plura? triſtitia fugata eſt, gaudium ſucceſſit; ordinatus eſt Epiſcopus, quem præceſſor Epiſcopus deſignauerat.

IX. FAVSTÆ ACCLAMATIONES POPVLI.

Ergo ne aliquis de me queratur, voluntatem meam, quam credo Dei eſſe, in omnium veſtrum notitiam profero. Presbyterum Eradium mihi ſucceſſorem volo. A populo acclamatum eſt: Deo gratias. Chriſto laudes, dictum eſt vicies ter. Exaudi Chriſte, Auguſtino vita, dictum eſt ſexies decies. Te patrem, te Epiſcopum, dictum eſt octies. Cumque reticeretur Auguſtinus Epiſcopus dixit: Non opus eſt, me de laudibus eius aliquid dicere; faueo ſapientiæ, & parco verecundiæ: ſufficit quia noſtis eum: & hoc me velle dico, quod vos velle ſcio: hoc vt mecum optetis exhortor, admoneo, rogo, vt omnium in pace Chriſti collatis & conſtantis mentibus, confirmet Deus, quod operatus eſt in nobis. Qui miſit mihi eum, ſeruet eum, ſeruet incolumem, ſeruet ſine crimine: vt qui facit gaudium viuentis, locum ſuppleat morientis. A Notariis Eccleſiæ (ſicut cernitis) excipiuntur quæ dicimus, excipiuntur quæ dicitis, & meus ſermo & veſtræ acclamationes in terram non cadunt. Apertius vt dicam, Eccleſiaſtica nunc Geſta conficimus. ſic enim hoc eſſe (quantum ad homines attinet) confirmatum volo. A populo acclamatum eſt trigesies ſexies; Deo gratias, Chriſto laudes. Exaudi Chriſte. Auguſtino vita, dictum eſt ter decies. Te patrem, te Epiſcopum, dictum eſt octies. Dignus eſt & iuſtus eſt, dictum eſt vicies. Bene meritus, bene dignus, dictum eſt quinquies.

X.

Cumque reticeretur, Auguſtinus Epiſcopus dixit: Ego (vt dicebam) voluntatem meam & voluntatem veſtram Geſtis Eccleſiaſticis (quantum ad homines attinet) confirmatam volo. Quantum vero ad latentem Dei voluntatem: omnes (vt dixi) oremus, vt confirmet Deus, quod operatus eſt in nobis. A populo acclamatum eſt: Iudicio tuo gratias agimus, dictum eſt ſexdecies. Fiat. Fiat, dictum eſt duodecies. Te patrem Eradium Epiſcopum, dictum eſt ſexies. Cumque reticeretur, Auguſtinus Epiſcopus dixit: Scio quod ſcitis & vos: ſed nolo de illo fieri, quod de me factum eſt: quid autem factum ſit multi ſciunt, illi ſoli neſciunt, qui tunc aut nondum nati erant, aut nondum habebant ætatem ſciendi. Adhuc in corpore poſito beatæ memoriæ patre & Epiſcopo ſene Valerio, Epiſcopus ordinatus ſum, & ſedi cum illo: quod Concilio Niceno prohibitum fuiſſe, neſciebam, nec ipſe ſciebat. Quod ergo reprehenſum eſt in me, nolo reprehendi in filio meo. A populo acclamatum eſt: Deo gratias: Chriſto laudes, dictum eſt tredecies. Cumque reticeretur, Auguſtinus Epiſcopus dixit: Erit presbyter (vt eſt) quando Deus voluerit, futurus Epiſcopus. Sed plane modo facturus ſum, adiuuante miſericordia Chriſti, quod adhuc vſque non feci.

QVID VALERIVS CONTRA NICÆNOS CAN.

XI.

Noſtis ante aliquot annos quid facere voluerim, & non permiſiſtis. Placuit mihi & vobis propter curam Scripturarum, quam mihi fratres & patres mei coepiſcopi duobus Conciliis Numidiæ & Carthaginis imponere dignati ſunt, vt per quinque dies nemo mihi moleſtus eſſet. Geſta confecta ſunt. Placuit, acclamaſtis. Recitatur placitum veſtrum & acclamatio veſtra. Paruo tempore ſeruatum eſt circa me, & poſtea violenter irruptum eſt; & non permittor, ad quod volo, vacare. Ante meridiem & poſt meridiem occupationibus hominum teneor. Obſecro vos & obſtringo per Chriſtum, vt huic iuueni, huic presbytero Eradio, quem hodie in nomine Chriſti deſigno ſucceſſorem mihi, patiamini me refundere onera occupationum mearum. A populo acclamatum eſt: Iudicio tuo gratias agimus. dictum eſt vicies ſexies. Cumque reticeretur, Auguſtinus Epiſcopus dixit: Ego charitati & beneuolentiæ veſtræ apud Dominum Deum noſtrum gratias ago: imo de illa gratias ago. Ergo, fratres, quicquid eſt quod ad me perferebatur, ad illum perferatur. Vbi neceſſarium habuerit conſilium, meum non negabo auxilium. Abſit, vt me ſubtraham; tamen quicquid eſt, quod ad me perferebatur, ad illum perferatur. Ipſe me autem conſulat, ſi forte non inuenerit quid facere debeat; aut poſcat adiutorem, quem nouit patrem: vt & vobis nihil deſit, & ego tandem aliquando, ſi quantumcumque ſpatium mihi huius vitæ donauerit Deus, ipſam meam quantulamcumque vitam non dem ſegnitiei, neque donem inertiæ, ſed in S. Scripturis, quantum ipſe permiſerit & largitus, exerceam. hoc & ipſi proderit, & per ipſum etiam vobis. Nemo ergo inuideat otio meo, quod magnum habet negotium.

CVR AVGVSTINVS OTIVM OPTET.

XII.

Video me de hac re, propter quam vos inuitaui, omnia vobiſcum egiſſe, quæ debui. Hoc vltimum rogo, vt Geſtis iſtis dignemini ſubſcribere qui poteſtis. Hic mihi reſponſione veſtra opus eſt; teneam reſponſionem veſtram: de hac aſſenſione aliquid acclamate. A populo acclamatum eſt: Fiat, fiat, dictum eſt vicies quinquies. Dignum eſt, iuſtum eſt, dictum eſt vicies octies, Fiat, fiat, dictum eſt quater decies. Olim dignus, olim meritus, dictum eſt vicies quinquies. Iudicio tuo gratias agimus, dictum eſt tredecies. Exaudi Chriſte, Eradium conſerua, dictum eſt octies decies. Cumque reticeretur, Auguſtinus Epiſcopus dixit: Bene habet, vt ea, quæ Dei ſunt, circa ſacrificium eius agere valeamus; in qua hora ſupplicationis noſtræ, maxime commendo charitati veſtræ, vt omnes veſtras cauſas & negotia intermittatis, & pro iſta Eccleſia & pro me & pro presbytero Eradio, Domino precem fundatis. hucuſque eius diei & cauſæ Acta Eccleſiaſtica.

XIII. SVBROGANDI SVCCESSORIS CVR POSTEA DEMPTA FACVLTAS.

Erat autem Auguſtinus hoc tempore annum ætatis agens ſeptuageſimum ſecundum. Epiſcopatus vero trigeſimum ſecundum, prout ex ratione eius ætatis & ſedis ſuperius habita facile deduci poteſt. Vixit vero poſt hæc annos quatuor. Porro licentia iſta de ſubrogando ſibi ſucceſſore bene vſi ſunt complures ſancti Epiſcopi, cum quos ſanctiſſimos ſcirent, eos ad Epiſcopale munus deligerent. Excreſcente vero hominum iniquitate, cum ſucceſſionem Antiſtites refunderent in propinquos, quos carnalis affectio, non meritorum excellentia commendaret; proinde adempta eſt ab Eccleſia ſacris canonibus & decretis ſummorum Pontificum eiuſmodi ſucceſſores ſubrogandi facultas.

XIV. AVGVSTINVS RECOGNOSCIT OMNIA SVA SCRIPTA.

Sed illud quærendum: Quodnam adeo magnum (vt ait) negotium iſtud fuit; propter quod adeo enixe poſtulauit otium? Quænam, rogo, fuerunt poſt hæc S. Auguſtini in ſacris litteris elucubrationes, quarum cauſa curæ Epi-

copa-

copaſi (quod hactenus numquam fecerat) nuncium remiſit? Illud in primis inſidebat eius menti negotium, quod iam plurimis ante annis conceperat animo, nempe, vt omnia ſua ſcripta recognoſceret, & quod minus recte dictum videri poſſet, ingenue retractaret. Ad Marcellinum enim olim ſcribens, hæc ait a: *Si mihi Deus, quod volo, præſtiterit, vt omnium librorum meorum quæcumque mihi rectiſſime diſpliceant, opere aliquo ad hoc ipſum inſtituto colligam atque demonſtrem: tunc videbunt omnes homines, quod non ſim acceptator perſonæ meæ*, hæc ipſe. Porro quod diu ante fuerat meditatus, numquam hactenus implere valuit. ſed cum nec impleturus aliquando foret, quamdiu negotiis detineretur Epiſcopatus, vt rem adeo ſibi viſam neceſſariam explere poſſet, eiuſmodi ſubſtituendi Eradium conſilium iniit, nec quidem ſine Dei nutu, quod iam impendere: ipſius ad Deum tranſitus: datum eſt enim ei à Deo ſpatium, quo ſaluberrimum mente conceptum opus conficeret. Hoc quidem anno & ſequenti duos illos Retractationum libros à S. Auguſtino conſcriptos eſſe, ex his, quæ Poſſidius ſcribit, vt affirmemus; adducimur: etenim ait, illis abſolutis, breui excurſo temporis ſpatio, contigiſſe Wandalorum in Africam irruptionem, quam quidem factam eſſe anno ſequenti dicemus.

a Auguſt. epiſt. 7.

XV. Poſſidius igitur de his agens, hæc ait b: *Ante proximum vero diem obitus ſui, à ſe dictatos & editos recenſuit libros, ſiue eos, quos primo tempore conuerſionis ſuæ adhuc laicus, ſiue quos presbyter, ſiue quos Epiſcopus dictauerat; & quæcumque in his recognouit aliter, quam ſeſe haberet Eccleſiaſtica regula à ſe fuiſſe dictata, vel ſcripta, cum adhuc Eccleſiaſticum vſum minus ſciret, minuſque intelligeret, à ſemetipſo & reprehenſa & correcta ſunt. Vnde etiam duo ſcripſit volumina, quorum eſt titulus, De recenſione librorum. Præreptos etiam ſibi quoſdam libros ante diligentiorem emendationem à nonnullis fratribus conquerebatur, licet eos poſtmodum emendaſſet. Imperfecta etiam quædam librorum ſuorum præuentus morte, reliquit*, &cæt. addit enim ab eodem tunc ſcriptum fuiſſe commentarium, cuius eſt titulus, *Speculum*.

b Poſſid. Vit. Aug. c. 28.

XVI. Magna plane debet exiſtimari felicitas, vt quæ quiſque elucubrauit, ante obitum recognoſcat. Meminimus dictum ſuperius, S. Hieronymum erubuiſſe ſenem, quæ ſcripſerat adoleſcens. Scimus S. Gregorium Nazianzenum doluiſſe hoc ſibi non licere ob vrgentem iugiter morbum, & optaſſe id ipſum ab aliquo fideli amico præſtari. ſunt hæc eius verba, cum in morbum inuectus eſt: *Situ carieque libri mei obſiti ſunt, lucubrationes meæ rudes adhuc & inchoatæ. Quibus quis tandem amicorum vltimam manum apponet? omnia etiamnum viuenti mortua ſunt.* hæc ipſe dolens. Magno ergo Dei beneficio id conceſſum eſt Auguſtino: qui de iiſdem Retractationibus ſuis, ſcribens ad Quoduultdeum diaconum Eccleſiæ Carthaginenſis, qui ab eo ſcribi petierat de Hæreſibus commentarium, meminit: vbi & quibus aliis detineretur hoc tempore occupatus ſcriptionibus, his verbis oſtendit c: *Sed ne quidem hoc potui*, nempe de Hæreſibus librum ſcribere, *talibus curis ſuperuenientibus impeditus, à quibus omnino diſſimulare non poſſem: nam & me ab eo, quod habebam in manibus, auerterunt. Hoc autem eſt, vbi reſpondeo libris Iuliani, quos octo edidit poſt illos quatuor, quibus ante reſpondi. Hos enim cum Romæ accepiſſet frater Alypius, nondum omnes deſcripſerat, cum oblatam occaſionem noluit præterire, per quam mihi quinque tranſmiſit; promittens alios tres cito ſe eſſe miſſurum, & multum inſtans, ne reſpondere differrem. Cuius inſtantia coactus ſum remiſſius ſemper agere, quod agebam, vt operi vtrique non deeſſem, vni diebus, alteri noctibus, quando mihi ab aliis occupationibus hinc atque inde venire non deſiſtentibus parceretur.* hæc ipſe: quem perſeueraſſe quidem in eiuſmodi ſcriptione in Iulianum vſque ad mortem, teſtatur Proſper in Chronico, vbi agit de Auguſtini obitu. Quod vero ſpectat ad libros Retractationum, iſta ipſe mox ſubdit:

c Aug. epiſt. ad Quoduult. habetur tom. 6. ante librum de hæreſ.

LIBRIS IVLIANI INTERPELLATVR AVGVSTINVS AB INSTITVTO.

XVII. QVÆ AVGVSTINVS SVORVM OPERVM RETRACTAVIT, QVÆVE PRÆTERMISIT.

Agebam vero rem plurimum neceſſariam: nam retractabam opuſcula mea, & ſi quid in eis me offenderet, vel alios offendere poſſet, partim reprehendendo, partim defendendo, quod legi deberet & poſſet, operabar: & duo volumina iam abſolueram, retractatis omnibus libris meis, quorum numerum neſciebam, eoſque ducentos triginta duos eſſe cognoui. Reſtabant Epiſtolæ & tractatus populares quos Græci homilias vocant: & plurimas Epiſtolarum legeram, ſed adhuc nihil inde dictaueram, cum me iſti Iuliani libri occupare cœperant. quorum nunc quarto reſpondere cœpi. quando ergo id explicuero quintoque reſpondero, ſi tres non ſuperuenerint, diſpono (ſi Deus voluerit) quæ poſcis, incipere, ſimul agens vtrumque, & hoc ſcilicet, & illud de retractatione opuſculorum noſtrorum, nocturnis & diurnis temporibus in ſingulis diſtributis. hæc Auguſtinus ad Quoduultdeum; qui & quæ pollicitus eſt, præſtitit, ſcripſitque de Hæreſibus, qui extat, commentarium, & quidem certe hoc vel ſequenti anno: nam ſi ad annū poſt ſequentem ea ſcriptione perueniſſet, quo cœpta eſt diuulgari Neſtorij hæreſis, eius haud dubium mentionem habuiſſet. Sed tamen illud, quod animo conceperat, minime præſtare licuit, nimirum vt quæ reliqua eſſent ſuorum operum recognoſceret, & quæ opus habent, retractaret; nam de aliis quæſtionibus haud contemnendis ſibi ſcribendi oborta recens eſt occaſio: quænam illæ eſſent, operæpretium erit hic recenſere.

XVIII. Sed prius dubitationi illi occurrendum: Cum conſtet teſtificatione Poſſidij, duos illos Retractationum libros ab Auguſtino abſolutos eſſe ante Wandalicam cladem, quam liquet eſſe cœptam anno ſequenti: quomodo accidit, vt idem S. Auguſtinus inter alia ſua opera retractaſſe ponat d libros vigintiduos de Ciuitate Dei, cum eos vix poſt biennium abſoluiſſe, ipſius Auguſtini teſtificatione liqueat? Etenim in fine decimioctaui libri cum dicat, interlapſos eſſe à Conſulatu Manlij Theodori (quem contigiſſe vidimus anno Domini vndequadringenteſimo) annos ferme triginta; dicendum plane eſſet, poſt biennium eos vix abſolutos. Ne igitur Poſſidium mendacem eſſe velimus; dicendum eſt, ipſum Auguſtinum intellexiſſe de libris illis nobiliſſimi commentarij, quos iam ad illam vſque diem abſoluerat; poſuiſſe autem deinde integrum numerum viginti duorum librorum, quos poſtea non abſq; cenſura reliquerit.

d Aug. Retract. lib. 2. c. 43.

LIBRI DE CIVITATE DEI QVANDO FVERINT ABSOLVTI.

XIX. Quænam autem importune adeo in his occupatum offenderint Auguſtinum, vt eum ab illis euocarint, iam dicamus. Proſper Aquitanus, & Hilarius Arelatenſis, ambo ſancti Auguſtini ſtudioſiſſimi, hoc eodem tempore ſcripſerunt ad ipſum è Galliis ſinguli ſingulas litteras, eaſdemque prolixiores, de quibuſdam quæſtionibus ab aduerſariis ipſius Auguſtini in medium adductis. Ad has ergo dubitationes ſoluendas, eidem diuertere opus fuit. Quod enim ad tempus ſpectat, ipſe Auguſtinus hæc habet in primis e: *Denique cum mea cuncta opuſcula retractarem, eamque retractationē ſtylo proſequerer, cuius operis iam duos abſolueram libros, antequam ſcripta veſtra prolixiora ſumſiſſem*, &c. Rurſum vero poſteriori libro f: *Propterea* (inquit) *nunc facio libros, in quibus opuſcula mea retractanda ſuſcepi, vt nec me ipſum in omnibus me ſecutum fuiſſe demonſtrem: ſed proficienter me exiſtimo, Deo miſerante, ſcripſiſſe: non tamen à perfectione cœpiſſe: quandoquidem arrogantius loquor, quam verius, ſi vel nunc dico me ad perfectionem ſine vllo errore ſcribendi iam iſta ætate veniſſe. Sed intereſt, quantum & in quibus rebus erretur, & quam facile quiſque corrigat, vel quanta pertinacia ſuum quiſq; defendere conetur errorem. Bonæ quippe ſpei eſt homo, ſi eum ſic proficientem dies vltimus vitæ huius inuenerit, vt adiiciantur ei, quæ proficienti defuerunt, & perficiendus quam puniendus potius iudicetur.* hæc ipſe, & notatu quidem digniſſima.

PROSPER AQVITANVS ET HILARIVS ARELATENSIS LABORANT PRO AVGVSTINO.

e Auguſt. de Proſp. de prædeſt. ſanct. c. 3.

f Auguſt. ad Proſp. de bono perſeu. li. 2. c. 21.

XX. Qui igitur ad Auguſtinum ea ſcripſerunt Proſper & Hilarius, nondum erant Epiſcopi: ideo eos Auguſtinus filios, non autem fratres appellat, ſicut & Cæleſtinus Papa, cum de iiſdem ſcripſit ad Epiſcopos Galliarum g: quando autem contigerit creari Epiſcopos, ſuo loco dicetur. Errare ergo ſcias auctorem, qui in præfatione ad dictas ipſorum Epiſtolas affixa, eoſdem Epiſcopos nominat; additumque id eſſe ſuperfluo in epiſtola Proſperi ad Auguſtinum. Quænam autem fuerint turbæ iſtæ contra S. Auguſtini ſcripta in Galliis concitatæ, ex iiſdem vtriuſque litteris, aliorumque ſcriptis perfacile intelligi poteſt: nimirū accidiſſe, vt cum perueniſſent in Gallias ſcripta Auguſtini aduerſus Pelagianos; nonnulli, qui Pelagio ſtuduiſſent, inter quos adnumerabatur Ioannes Caſſianus presbyter Eccleſiæ Maſſilienſis, cognomento Collator, ea carpere, acriterque inſectari cœ-

g Cæleſt. epiſt. 8.

IOANNES CASSIANVS IMPVGNAT AVGVSTINI OPERA

perint. Inſurrexerunt vero pro eiſdem ſcriptis præcipui defenſores viri eruditiſſimi (quos diximus) Proſper & Hilarius, quorum prior commercio litterarum tantum Auguſtino notus erat; Hilarius autem ſe viſum eſſe Auguſtino magiſtro teſtatur. De ſe enim ita Proſper in dicta Epiſtola ad Auguſtinum: *Ignotus quidem facie, ſed iam aliquatenus (ſi reminiſceris) animo & ſermone compertus: nam per ſanctum fratrem meum Leontium diaconum miſi Epiſtolas & recepi*, &c. qui & inferius de Hilario iſta habet: *Vnum eorum præcipuæ auctoritatis, & ſpiritualium ſtudiorum, ſanctum Hilarium Arelatenſem ſciat beatitudo tua admiratorem, ſectatoremque in aliis omnibus tuæ eſſe doctrinæ.* De ſe vero ipſe Hilarius Auguſtini diſcipulus ita in ſuis litteris: *Nolo autem, ſanctitas tua ſic me arbitretur ſcribere, quaſi de his, quæ nunc edidiſti, arbitretur hæc ſcribere, quaſi de his dubitem. Sufficiat mihi pœna mea, quod à præſentia tuæ deliciis exulatus, vbi ſalubribus tuis vberibus nutriebar, non ſolum abſentia tua crucior, verum etiam peruicacia quorundam, qui non tantum manifeſta reſpuunt, ſed etiam non intellecta reprehendunt*, &c.

HILARIVS ET PROSPER DEFENSORES AVGVSTINI.

XXI. Quænam fuerint, quæ à Pelagianis, clam ſub Catholico nomine latentibus, obiicerentur, ex iiſdem eorum litteris intelligere potes: ea nimirum, quæ S. Auguſtinus ſcripſiſſet de vocatione & pœnitentia electorum, deque gratia præueniente, quam à voluntate hominum præueniri iactabant, & alia his cognata, vt idem, qui ſupra S. Proſper pluribus ea Epiſtola ſignificauit: præſtitit id ipſum Hilarius Arelatenſis, plura addens. Quibus omnibus acceptis, Auguſtinus hiſce diebus ad ea elucidanda, & aduerſariorum obiectiones confutandas conuerſus, in altum pelagus ingenij vela pandit; inſpiranteque diuino Spiritu, duos ad eoſdem conſcripſit libros, alterum inſcriptum de Prædeſtinatione ſanctorum, alterum vero de Bono perſeuerantiæ: ad cuius finem eiuſmodi conteſtationem appoſuit: *Qui legunt hæc, ſi intelligunt, agant Deo gratias. Qui autem non intelligunt, orent vt eorum ille ſit doctor interior, à cuius facie eſt ſcientia & intellectus. Qui vero errare me exiſtimant, etiam atque etiam quæ ſunt dicta conſiderent, ne fortaſſis ipſi errent. Ego autem cum per eos, qui meos labores legunt, non ſolum doctior, verum etiam emendatior fio, propitium mihi Deum agnoſco, & hoc per Eccleſiæ doctores magis expecto, ſi & in ipſorum manus veniunt, dignenturque noſſe quæ ſcribo.* hæc ipſe, digna quidem S. Auguſtini modeſtia, animique eius admirabili cum ſummiſſione verecundia: vt plane, niſi aliunde, ex his ſaltem intelligere valeat, affiatum ipſum diuino Spiritu illa ſcripſiſſe; cum non ſuper quempiam alium, quam ſuper humilem, quietum, & trementem ſermonem Dei, diuinum affore numen, Deus per Prophetam *a* fuerit conteſtatus, ſicut & Iacobus docuit, vbi ait *b*: *Quæ de ſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuaſibilis, bonis conſentiens*, &c. at longe longius, dicam, & quam longiſſime abeſt, vt quid huiuſmodi in aliquo reperiatur hæretico.

S. AVGVSTINI MODESTIA ET HVMILITAS.

a Iſa. 46. ſecundum Sep. b Iac. 3.

XXII. Sed & hic obiter attingenda, quæ Hilarius Arelatenſis inter alia S. Auguſtino voluit innoteſcere, adiecta ad Epiſtolam eiuſmodi appendice: *Sciat ſanctitas tua, fratrem meum, cuius maxime cauſa hinc diſceſſimus, cum matrona ſua ex conſenſu perfectam Deo continentiam denouiſſe. Vnde rogamus ſanctitatem tuam, vt orare digneris, quo hoc ipſum in eis Dominus confirmare & cuſtodire dignetur.* hæc Hilarius. At quiſnam fuerit iſte germanus eius, adhuc me latet: de ſorore vero ipſius, Pimeniola nomine *c*, nupta Lupo viro illuſtri, eademque dicata ab eis Deo ex conſenſu caſtitate narratur hiſtoria, cum contigit eoſdem pios coniuges poſt ſeptennium amore perfectioris vitæ ſe inuicem ſeparaſſe, ſanctumque coniugem Lupum ſub S. Honorato abbate cœnobij Lirinenſis vitam monaſticam excoluiſſe, inde vero à Trecenſibus ad Epiſcopum aſſumptum mira ſanctitate claruiſſe. Hic namque ille Lupus collega S. Germani in legatione Britannica aduerſus Pelagianos ſuſcepta, de qua ſuo loco inferius pluribus dicturi ſumus.

c Acta S. Lupi apud Sur. die 29. Iulij

DE PIMENIOLA ET LVPO.

XXIII. Hic ille Lupus, quem tot tantiſque præconiis celebrat Sidonius Apollinaris, cum ipſe creatus Epiſcopus ad eum ſcribit in Epiſcopatu nouem iam luſtra perfunctum, cuius monitis haud parum Sidonius ipſe profecerat. At quantus hic (quod eſt admiratione dignum) euaſerit ex homine coniugato ſacerdos, hæc modo obiter ex ipſius Sidonij Epiſtolæ exordio accipe *d*: *Benedictus Spiritus ſanctus, & Pater Dei omnipotentis, quod tu pater patrum, & Epiſcopus Epiſcoporum, & alter ſeculi tui Iacobus, de quadam ſpecula charitatis, nec de inferiore Hieruſalem tota Eccleſiæ Dei noſtri membra ſuperinſpicis.* & inferius: *Poſt deſudatas militiæ Lirinenſis excubias, & in Apoſtolica ſede nouem iam decurſa quinquennia, vtriuſque ſanctorum ordinis te conclamatiſſimum primipilarem ſpiritualia caſtra venerentur*, &c. hæc de ipſo, quem quidem mirifica ſanctitate conſpicuum omnium Galliarum Epiſcopi intuebantur & venerabantur, cum eum omnes (vt idem ait) ſcirent eſſe normam morum, & columnam virtutum. Sed de Lupo hæc ſatis, occaſione eius coniugis S. Pimeniolæ ſororis Hilarij: libuit namque ex fructibus poſtea editis, arboris plantationem laudibus iſtis à maioribus dictis proſequi. Quod vero ad Hilarium, de quo agitur, pertinet: commendat ipſum inter alia vna cum S. Petronio Bononienſi S. Eucherij illud elogium: *Hilarius nuper, & de Italia nunc Antiſtes Petronius, ambo ab illa pleniſſima, (vt aiunt) mundanæ poteſtatis ſede, vnus in religionis, alius in ſacerdotij nomen aſcendit.* hæc Eucherius, cum creatus eſt Petronius Epiſcopus Bononienſis, perſeuerante Hilario in vita monaſtica.

d Sid. l. 6. epiſt. 1.

DE HILARIO ET PETRONIO. *e Eucher. ad Valerianum epiſt.*

XXIV. Sed redeamus ad Proſperum, qui his temporibus pro defenſione ſcriptorum S. Auguſtini exurgens acerrimus propugnator, aduerſus eos quoque, qui clam (quod palam non auderent, damnata iam hæreſi Pelagiana) in Sanct. Auguſtinum adeo inuerecunde obloquerentur, vt in eum Ethniciſmum necnon Manichæiſmum calumnioſe nimis impingerent: contra hos, inquam, S. Proſper iniens ipſe certamen, primum omnium hos fuiſſe Pelagianos oſtendit aperte in commentario, quem ad Ruffinum conſcripſit, demonſtrans inſuper Auguſtini doctrinam ab vniuerſa Catholica Eccleſia eſſe receptam, illorum vero vbique damnatam: de his enim hæc ait *f*: *Has autem verſutias, quibus ſe filij tenebrarum in ſimilitudinem filiorum lucis transfigurare voluerunt, cum & Orientalium Epiſcoporum iudicia, & Apoſtolicæ ſedis auctoritas, & Africanorum Conciliorum vigilantia deprehenderit: beatiſſimus quoque Auguſtinus, præcipua atque hoc tempore portio Domini ſacerdotum, copioſe & pulchre in multis voluminum diſputationibus deſtruxit; vtpote inter multa Dei dona, quibus illum abundantiſſime Spiritus veritatis impleuit, habens etiam hanc ſcientiæ & ſapientiæ ex Dei charitate virtutem, vt non ſolum iſtam* (Pelagianam hæreſim ſcilicet) *adhuc in ſuis detruncationibus palpitantem, ſed etiam multas prius hæreſes victoria verbi debellaret. Cui inter tot certaminum palmas inter tot triumphorum coronas, ad illuminationem Eccleſiæ & ad gloriam Chriſti, quæ ipſe illuſtratus eſt perſulgenti, quidam noſtrorum (quod de ipſis multum dolendum eſt) occultis, ſed incognitis ſuſurrationibus obloquuntur, & prout ſibi obnoxias aliquorum aures, opportunaſque repererint, ſcripta ipſius, quibus error Pelagianorum impugnatus, infamant, dicentes eum liberum arbitrium penitus ſubmouere, & ſub gratiæ nomine neceſſitatem prædicare fatalem: adiicientes etiam, duas illum humani generis maſſas & duas credi velle naturas, vt ſcilicet tantæ pietatis viro Paganorum & Manichæorum adſcribatur impietas.*

GRAVIS CONTRA AVGVSTINVM CALVMNIA.

f Proſp. de lib. arb. AVGVSTINI CELEBRITAS.

XXV. *Quæ ſi vera ſunt: cur ipſi tam negligentes, ne dicam tam impij ſunt, vt tam abruptam perniciem ab Eccleſia non repellant? tam inſanis prædicationibus non reſiſtant? nec ſaltem aliquibus ſcriptis eum à quo talis emanat doctrina, conueniant? Magna enim gloria ſua humano generi conſuluerint, ſi Auguſtinum ab errore reuocauerint. Imo nouerunt, non ſolum Romanam, Africanamque Eccleſiam, & per omnes mundi partes, vniuerſos promiſſionis filios cum doctrina huius viri, ſicut in tota fide, ita in gratia confeſſione congruere: ſed etiam in ipſis locis, in quibus aduerſus eum querimonia concitatur, eſſe, propitio Deo, plurimos, qui ad perceptionem Euangelicæ Apoſtolicæque doctrinæ ſaluberrimis eius diſputationibus imbuuntur, & quotidie in membris corporis Chriſti (in quantum ea ipſe multiplicat) dilatantur. Si recte reprehendimur, cur non conſtanter arguimur? Si arguendi non ſumus, cur occulta obtrectatione mordemur? Sed quis neſcit, cur iſta priuatim de ſtomacho garriant, & publice de conſilio conticeſcant? Volentes enim in ſua iuſtitia magis, quam in Dei gratia gloriari, moleſte ferunt, quod his, quæ aduerſus excellentiſſimæ auctoritatis virum inter multas collationes aſſeruere, reſtitimus*, &c. hæc & alia Proſper aduerſus huiuſmodi ſuſurrones. Sed de his modo hactenus. Quæ autem per ad-

IN ADVERSARIOS AVGVSTINVM IMPVGNANTES.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

uerſarios poſt obitum S. Auguſtini aduerſus eius ſcripta excitata ſunt prœlia, ſuo loco dicemus. Iam vero quæ huius anni ſunt reliqua proſequamur.

XXVI. PATROCLVS EPISCOPVS AREL. OCCIDITVR, HONORATVS SVBSTITVITVR.

His ipſis Conſulibus (inquit Proſper in Chronico) *Patroclus Arelatenſis Epiſcopus à Tribuno quodam barbaro vulneribus laniatus occiditur; quod facinus ad occultam iuſſionem Felicis Magiſtri militum refertebatur, cuius impulſu traditur etiam Titus diaconus vir ſanctus Romæ pecunias diſtribuens, interfectus.* hæc ipſe. Cæterum lõge diſpar vtriuſque conditio & cauſa necis. Etenim Titus vir ſanctus (vt ait) inter ſanctos adſcriptus eſt martyres *a*. Patroclus autem ſuorum ſcelerum, vltore numine, pœnas dedit; quippe qui (vt ſuo loco ſuperius dictum eſt) pulſo Herote viro digno, alienam ſedem violentus inuaſit, & vicinorum Epiſcoporum (vt patet ex Epiſtola Bonifacij Romani Pontificis) iura turbauit. Succeſſit autem Patroclo S. Honoratus abbas Lirinenſis cœnobij, quem S. Eucherius primo Inſulanum, inde vero magiſtrum Eccleſiarum appellat, cum ad Salonium ſcribit. Laudat eum etiam Sidonius Apollinaris in carmine ad Fauſtum. Porro res ab eo geſtæ ſcriptis commendatæ ſunt ab eius ſucceſſore Hilario, ſed plane perierunt: quæ enim extant tribus conſcripta libris, alterius potius, quam Hilarij eſſe, in Notis diximus. Sed de Hilario inferius pluribus.

a Martyrol. Rom. die 15. Auguſt.

XXVII. FELIX DAT POENAS SCELERVM.

Verum quod ad Felicem Magiſtrum militiæ ſpectat, qui adeo nefaria ſcelera patrauit, haud inultus abiit; occiſus enim eſt vna cum vxore ab Aetio Magiſtro militũ poſt triennium, vt auctor idem eſt Proſper; qui item de Felice tradit, eius opera indictum fuiſſe bellum in Africa aduerſus Bonifacium Comitem illic cum exercitu agentem *b*. Sed id anno ſequenti contigiſſe, cum idem Proſper affirmet, de his ſuo loco agemus.

b Proſp. in Chron.

IESV CHRISTI
Annus 427.

CÆLESTINI PAP. Annus 4. THEODOSII 20. VALENTIN. 3. IMPP.

I.

ADVENIT annus Domini quadringenteſimus vigeſimusſeptimus, Conſulatu Hierij & Ardaburij* inchoatus, Africanæ prouinciæ funeſtus, primum quidem ob bellum inuidia Felicis Magiſtri militum Bonifacio Comiti cum exercitu in Africa agenti illatum; de quo Proſper in Chronico, his Conſulibus, ita habet: *Bonifacio, cuius potentia gloriaque in Africa augebatur, bellum ad arbitrium Felicis, qui ad Italiam venire abnuerat, publico nomine illatum eſt, ducibus Mauortio, & Galbione, & Sinoce, cuius proditione Mauortius & Galbio, cum Bonifacium obſiderent, interempti ſunt, moxque ipſe à Bonifacio dolo detectus occiſus eſt. Exinde gentibus, quæ vti nauibus neſciebant, dum à concertantibus in auxilium vocantur, mare peruium factum eſt: bellique contra Bonifacium cœpti in Sigiſuultum Comitem cura tranſlata eſt.* hæc Proſper.

** Artaburis. ex veteri inſcript. in baſilic. S. Pauli Rom.*

BONIFACIVS COMES CALVMNIIS PRESSVS.

II. AETIVS CALVMNIATOR ET PRODITOR.

Verum hæc non Felici, ſed Aetio apud hiſtoriam Miſcellam, quæ Paulo diacono adſcribitur, tribuuntur, eiuſque traditur dolo & inſidiis factum, vt Bonifacius apud Imperatorem male audiret. res autem geſta ſic ibi narratur *c*: *Cum Bonifacius principatum Occidentalis Libyæ percepiſſet, & apud Africam potentia gloriaque augeretur; inuidia inflammatus Aetius accuſationem facit aduerſus Bonifacium, tamquam rebellionem meditantem, & obtinere Libyam ſatagentem. Et hæc quidem Placidia fatebatur, quæ fuit mater Valentiniani. Cæterum Bonifacio ſcribit: Si accerſitus fueris, accedere noli: accuſatus enim es, & te doloſe vocant Imperatores. Hæc ſuſcipiens Bonifacius, & veluti proprio ſeruo Aetio credens, accerſitus accedere diſtulit. Tunc Imperatores Aetium quaſi deuotum recipiunt, & aduerſus Bonifacium Mauortius & Galbio mittuntur.* reliqua vt ſupra. Porro an la Bonifacium accuſandi, & in ſuſpicionem adducendi apud Imperatorem, ea æmulis tributa eſt, quod cum eidem Bonifacio iuſſu eiuſdem Imperatoris proficiſcendum fuiſſet in Hiſpaniam, ibi aſſinem Wandalorum Regibus vxorem duxerat, eoſdemque barbaros ſibi fœdere nuptiarum obſtrinxerat. Vnde facile fuit, Imperatori perſuadere, aliquid ipſum in Romanum Imperium machinari. Quamobrem ſtatuit, vt aduerſus eum bello decerneret, dictoſque duces in Africam mitteret. Quorum plane aduentu nonnihil perculſus animo Bonifacius, ad S. Auguſtinum has litteras dedit, de belli euentu ſolicitus *d*:

c Paul. diac. hiſt. Miſcell. lib. 14.

d Apud Auguſt. in appen. epiſt. 12.

Domino venerabili ſancto patri Auguſtino Epiſcopo Bonifacius.

III. BONIFACIVS VALLATVS HOSTIBVS AVXILIVM IMPLORAT AB AVGVST.

Graue nobis eſt bellum. Inimici mucro noſtra pectora pulſat. Deo funde preces, vt ſoles: tua ſit nobis comes oratio. Rauca buccina, terrifica tuba, puto quod & ſydera terreant. Hoſtium clamor immanis adeſt: ſed his non terremur. Nouimus enim iſta non hodie. Ergo, venerande Chriſti ſacerdos, pete Deum, vt iacula in hoſtes dirigat noſtra, ac ſe ipſi trucident mutua cæde. hæc breuiter Bonifacius ad Auguſtinum magna fiducia: qui ad eum iſta pauciora reddidit *e*:

Domino & ſpectabili viro Bonifacio Auguſtinus Epiſcopus.

e Aug. epiſt. 13. in appen.

IV.

Graui de pugna conquereris. Dubites noli. Vtile tibi, tuiſque dabo conſilium: arripe arma: oratio aures pulſet auctoris: quia quando pugnatur, Deus apertis cœlis proſpectat, & parti, quam aſpicit iuſtam, dat palmam. hæc Auguſtinus.

V.

Cum vero res ex ſententia accidiſſet, vt duces Mauortius & Galbio proditione Sinocis occiderentur, Bonifacius Deo hæc omnia accepta ferens, ruſus ad eundem S. Auguſtinum hæc ſcripſit *f*:

f Ibidem epiſt. 14.

Domino venerabili S. Patri Auguſtino Epiſcopo Bonifacius.

Manus ſuperba, Deo iuuante, cecidit, quæ ante paululum audax gladium erecta portabat. Multi ex aduerſis ceciderunt: de noſtris autem Chriſto iuuante, nullus eſt vulneratus. Ora igitur, venerabilis Papa, vt talis de inimicis victo ſæpe procedat, iſta ipſe: ad quæ hæc Auguſtin. reſcripſit, cum ægrotaret *g*:

g Ibidem epiſt. 15.

Domino inſigni, meritoque ſublimi filio Bonifacio Auguſtinus Epiſcopus.

VI.

Lecto tue vacare, nobilitatem tuam latere non credo: vltimumque diem mihi expecto venire. Gaudeo tua victoria. Ciuitatem, quæſo, ſerua Romanam: tuos vt bonus reges Comes. Nihil de viribus propriis præſumas. De auctore gloriare virtutum & nullum curabis penitus inimicum. Vale. Sed ad eum ruſum ſic Bonifacius quam religioſiſſime *h*:

h Ibidem epiſt. 16.

Numquam Diuinitas preces & lacrymas deſpicit peccatorum. Cupio ipſe quidem de hac vita ſecurus ad cœli regna migrare: ſed nobis opus eſt, feſſis in tantis adhuc periculis conſtitutis. Itaque ora nobiſcum, vt tua nobis ſalus aliquantulis temporis condonetur. hactenus ad Auguſtinum Bonifacius.

VII.

Scimus quidem perbreues has litteras, ob Laconicum ſcribendi genus, præter Auguſtini morem, ab aliquibus non creditas ipſius eſſe. Sed ſi quis perſonam, ad quam ſcripſit, & tempora exacte conſideret, nempe Bonifacium perduellem Romani Imperij declaratum, ad eumque eo tempore Auguſtinum ſcribere: certe quidem omnis adhibenda ipſi fuit induſtria, ne ad illum iſta ſcripſiſſe ſciretur: vnde non ſolum à conſueta ſcribendi forma receſſiſſe oportuit, ſed (vt aſſolet) notis Bonifacio tantum perſpicuis litteras exaraſſe. ſecus autem accidit, cum idem Bonifacius ab eo reprehendendus fuit, cum nulla Auguſtinus potuiſſet nota ſuſpicionis inuri, quod ad rebellem Imperij ſcripſiſſet. Verum (quod diximus) etſi quis contentioſe nimis Auguſtinum eſſe neget; haud (ſi prudens eſt) inficias ierit, eaſdem Epiſtolas eſſe germanas ab omni prorſus fictione remotas, ab aliquo alio Africanorum Epiſcoporum conſcriptas, vt ſuperius diximus, Aurelio, aut Alypio.

VIII.

Sed quid poſt hæc accidit? Cum (vt diximus ex Proſpero) eiuſdem belli cura Sigiſuulto Comiti legata eſſet, idemque valentioribus copiis aduerſus Bonifacium exercitum comparaſſet; propriis diffidens viribus ipſe Bonifacius quid præſtiterit, apud Paulum diaconum *i* ſic res geſta nar-

i Paul. diac. hiſt. Miſcell. lib. 14.